

עין משפט
גד מצוה

גו א מיי פֿיאַ מהל' רואַה ושמרת נפש הלבב ד סגמ לאוין קסא:
גו ב מיי פֿיה שם הל' א סגמ לאוין קסג:
גבו ג מיי פֿיי שם הל' ח סגמ עשין עח:
גד מיי פֿטוי מהל' סנהדרין הלכה ד סגמ עשין קג:
גה מיי פֿיט מהל' רואַה הלכה ג סגמ עשין עח:
גו מיי פֿיאַ מהל' עשין עח:
גז מיי פֿיי מהלכות מוקי ממון הל' ד סגמ עשין סו:

מוסף רש"י‏

מן הצואר. גרין (סנהדרין נב). וממול עורף. מאחרי הפנים דכתיב וערפו, לשון עורף, מול הרואה את העורף. דייטא אחורי לואר שרואין את העורף, ועורף הוא קטרייל שכלגד הפנים דכתיב (ירמיה לב) ופיטו אלי עורף ולא פנים, אלמלא עורף להדי פנים (סנהדרין נב). שנאמר כל חרם כו' לא יפדה. מי שהוא ראוי ליחרם וליהרג אינו ככלל פדיון (שורבין א). לפי שמצינו למומתים בידי שמים. כגון האל דכתיב השור יסקל וגם צעליו יומת, והך מיתה ליכא לממר בידי אדם. דהא לחמירין כפ"ק דסנהדרין (טו:) מות יומת המכה רואה הוא, על רציחתו אמה הורגו ואי אמה הורגו על רציחת שורו (שורבין א). אלא מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה. כגון מנגדף ומקלל אציו, דאס עשה בשוגג אינו בקרבן ולא כגלות (שם). מיתות קלות. כלומר דקלות להך מילתא, שניתנה שגגתן לכפרה. כגון רואה דשגגתו גולה ועינד ע"ז ומחלל שבת וזא על הערוה דשגגתו חטאת (שם).

לז:

וחדא במיתה ומלְקוּת. ורצנן מלקות וממון ומיתה ומלקות תרוייהו נפקי מכדי רשעתו דמשמע אס נמחייב צהדי מלקות מיתה או ממון משום רשעה אחת אתה ממייצו ואלע"ג דסמיך ליה ארבעים יכנו לא יוסיף מ"מ אין כמו שלוקה ואינו משלם דלתגורי איתגור כדפריך צהשרפים (סנהדרין דף פא. וס) ואלע"ג דגבי ממון ומלקות אמרינן נדון צממון אפילו ממונא קולא התם משום דחס רחמנא אנתכלי: **ל**א תשקוף ממונא מיניה ותפטריה מגלות. קשה להצ"ח דל"ל קרא מתנא דצי חזקיה נפקא דלא חילקת צין שוגג למזיד וכי היכי דצמזיד לא תשקול מיניה ממונא ותפטריה מקטלא אף שוגג לא תשקול מיניה ממונא ותפטריה מגלות ואומר ר"י דלא שייך לאקושי שוגג למזיד כי האי גוונא כיון שאין פדיון שניהם שזה דפדיון של מזיד לפוטרו ממיטה ופדיון של שוגג לפוטרו מגלות:

ואח"כ נמצא ההורג. צפירוש החומש פ"ה הך דרשה מואתה תצער דס הנקי ולא עיין כאן ומייה יס לקיים פירושו דהך סוגיא דשמעתא דמוקמי' ואתה תצער להקיש שופכי דמים לעגלה ערופה אחיא כמאן דאמר חנק חמור כדמוכח צפרק ד' מיתות (דס דף נב:) דלמאן דאמר חנק קל יליף סייף צרוח מנקוס ינקס הלכך לדידיה אייתר ואתה תצער לנערפה העגלה ואח"כ נמלא ההורג וקרא דולאך לא יכופר דרשין ליה לכדריצא צפ' צתרא דכריתות (דף כו.) דמיייתין עגלה ערופה אע"פ שעבר יוה"כ עליה: **מה** לחץ בקופיין וממול עורף. וא"ת ממול עורף מנלן והא וערפו כתיב דמשמע עורף ממש ויס לומר דצפ' עגלה ערופה (סוטה דף מו:) גמר עריפה עריפה מחטאת העוף: **הוקשו** שופכי דמים כו'. הוה מזלי למימר היתאל למי"ד חנק חמור אלא למי"ד חנק קל כו': **ברוך** ה' מיתה יפה. ומהאי טעמא לא הוה שמעינן מן האורא דאס יתחז סקין צלצו הוי נמי מיתה יפה: **לפ"י** שמצינו מומתים בידי שמים. דכתיב וגם צעליו יומת דע"כ לא בידי אדם קאמר דכתיב מות יומת המכה רואה הוא וגו' על רציחתו אמה הורגו כו' אלא ודאי צדי שמים ואף על גב דדרשין מיניה צפ"ק דסנהדרין (דף טו. וס) כמיתת צעלים כך מיתה השור היינו מדכתיב יומת ולא כתיב ימות וכ"ת כולה להכי הוה דאחא אס כן ליכתוב השור יסקל כצעלים ולשתוק אי נמי י' וגם כצעליו יומת הלכך שמע מינה תרמי: **יבול** אף בידי אדם כן. יס מיתה דהיכי צעי למילף מיתה צידי אדם ממיטה צידי

שמים י' ונתירך מהר"ס כיון דאיתקש **מיתות** קלות שניתן שגגתן לכפרה מנין. פ"י צקונט' כגון עבודת כוכבים ושבת וגילוי עריות שניתן שגגתן לכפרה ע"י קרבן וכן רואח מיתנה שגגתו לכפרה ע"י גלות וקשה דא"כ למסקנא אמאי איצטרין חרם וכל חרם ולא תקחו ג' קראי צלא תקחו כופר וחחרס סגי דחד לדרך עלייה וחד לדרך ירידה שניתן שגגתו לכפרה דהיינו מיתות קלות לפ"ה לכך נראה דמיתות קלות לא חשיב אלא הנהו שניתן שגגתו לכפרה ע"י ממון או ע"י קרבן אצל רואח לא ניתן שגגתו לכפרה ע"י ממון אלא על ידי גלות וה"פ דצרייתאל אין לי אלא מיתות חמורות שלא ניתן שגגתן לכפרה ע"י קרבן דהיינו כל מיתות שאין צהן כרת כגון מסית ומדיח וציא השקר וחקן ממרד ומכה אציו ואינו ומקלל אציו ואינו וגונב נפש ומגדף אליצא דרצנן דאמרי צכריתות (דף ג.) דאין מציא קרבנן על שגגתו דכתיב לעושה צגגה פרט למגדף שאין צו מעשה ורואח ומיתות קלות כגון עבודת כוכבים ושבת ועריות דיש צהן כרת ומציא קרבנן על שגגתן ופריך ולא ממילא שמעת מינה מלא תקחו כופר ומהתם שמעינן כל מיתות חמורות ולמה לי קרא למיתות חמורות אצל למיתות קלות ודאי צריך קרא ומשני דאיצטרין תרי קראי למיתות חמורות חד לדרך עלייה שלא ניתן שגגתו לכפרה כלל וחד לדרך ירידה שניתן שגגתו לכפרה על ידי גלות קשה להצ"ח דמאי איצטרין קרא לחייבי מיתות קלות כגון עבודת כוכבים ושבת ועריות דמה שייך שם כופר למי"ד כופר היינו דמי צוק ומירך דרבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה דאמר צפרק שור שגגה ד' וה' (צ"ק דף מ.) ונתן פדיון נפשו דמי מויק:

אלו נערות פרק שלישי כתובות

לא סקחו כופר. משמע נמי אס תהרגנו לא תעגשנו ממון: **דאמר רחמנא**. שנויא הוה דמשנינן לאו לאשמעינן דלא תעביד ציה תרמי אלא לאשמועינן צחיצו מיתה לצדה שלא יפדה צממון: **לא סקחו כופר לנוס**. קא ס"ד לא תעביד ציה תרמי להורג בשוגג גלות וממון: **וצריכי דאי אשמעינן מויד**.

דלא ליפרוק נפשיה צממון הוה אמינא משום דחמיר איסוריה אצל בשוגג ליפרוק נפשיה צממון מגלות: ואי **אשמעינן שוגג**. דמשום דאין צגלותו איבוד נשמה להכי לא לפטריה צממון אלא ליגלי: **אצל מויד**. משום איבוד נשמה אימור נישקול ממונא ונקיים נפש צישראל: **כי אס צדס שופכו**. ולא צפדיון ממון למה לי מלא תקחו כופר נפקא: **שאין פוטרינן אוסו**. לומר צצר נתכפר צעדו ספק שהעגלה מכפרת על הספק: **ואתה תצער**. צתר עריפה כתיב: **מיסה יפה**. צסייף ומלד הסימנים שימות מהר: **כל חרס וגו'**. משמע לשון חייבי מיתות כמו וצח לאלהים יחרס (שמות כב): **ערבו עליו**. ואע"פ שערך אינו לפי דמים אלא לפי שנים לא אמר כלום דמעטיה קרא הכא. והאי חרס לשון הקדש הוה: **שדמיו קלוצין**. צתורה לפי שנים ולא דמי לאומר דמיו עליו דלמים אין לו אצל ערך יש לו: **למוסחין צידי שמים**. כגון מי שהרג שורו את הנפש דכתיב ציה יומת' ולא מיתה צית דין דנפקא לן צסנהדרין (דף טו:) מות יומת המכה רואח הוא^(א) על רציחתו אמה הורגו ואי אמה הורגו על רציחת שורו והאי יומת צידי שמים: **יכול אף**. חייבי מיתות צ"ד יפרו צממון: **חרס מן האדם**. אדם שמחויב חרס: **אלא מיסות חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה**. כיון דקרא לא פריש כל מיתות מיסמייך אי שדית הך חומרא דאין ממונו מצינו אמיתות חמורות ומאי ניניהו כגון העושה צצורה צצציו או גונב נפש מישראל שאין כפרה כתובה צשגגתו שאין כרת צצדונו דליחייב חטאת צשגגתו: **מיסות קלות**. היינו כל מיתות האמורות צהן כרת על צדונו צלא התראה יס כפרה צשגגתה צחטאת כגון עבודת כוכבים ושבת ועריות א"נ רואח שיש כפרה לשגגתו צגלות: **ולא ממילא**. שמעת לה מלא תקחו כופר הא צבי רואח כתיצאל וניתנה כפרה לשגגתו ואשמעינן קרא שלא יליל את עצמו צממון ולמה לי תו כל חרס: **הי**

אם כופר יושת עליו יכול אף בידי אדם כן ת"ל חרם מן האדם לא יפדה ואין לי אלא מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה מיתות קלות שניתנה שגגתן לכפרה מנין ת"ל כל חרם ולא ממילא מלא תקחו כופר שמעת מינה לא תשקול ממונא מיניה ותיפטריה כל חרם ל"ל אמר רמי בר חמא איצטרין ס"ד אמינא הני

שמים י' ונתירך מהר"ס כיון דאיתקש **מיתת** שור למיתת צעלים נקיש נמי מיתת צעלים בידי אדם למיתת צעלים שעל ידי שור: **מיתות** קלות שניתן שגגתן לכפרה מנין. פ"י צקונט' כגון עבודת כוכבים ושבת וגילוי עריות שניתן שגגתן לכפרה ע"י קרבן וכן רואח מיתנה שגגתו לכפרה ע"י גלות וקשה דא"כ למסקנא אמאי איצטרין חרם וכל חרם ולא תקחו ג' קראי צלא תקחו כופר וחחרס סגי דחד לדרך עלייה וחד לדרך ירידה שניתן שגגתו לכפרה דהיינו מיתות קלות לפ"ה לכך נראה דמיתות קלות לא חשיב אלא הנהו שניתן שגגתו לכפרה ע"י ממון או ע"י קרבן אצל רואח לא ניתן שגגתו לכפרה ע"י ממון אלא על ידי גלות וה"פ דצרייתאל אין לי אלא מיתות חמורות שלא ניתן שגגתן לכפרה ע"י קרבן דהיינו כל מיתות שאין צהן כרת כגון מסית ומדיח וציא השקר וחקן ממרד ומכה אציו ואינו ומקלל אציו ואינו וגונב נפש ומגדף אליצא דרצנן דאמרי צכריתות (דף ג.) דאין מציא קרבנן על שגגתו דכתיב לעושה צגגה פרט למגדף שאין צו מעשה ורואח ומיתות קלות כגון עבודת כוכבים ושבת ועריות דיש צהן כרת ומציא קרבנן על שגגתן ופריך ולא ממילא שמעת מינה מלא תקחו כופר ומהתם שמעינן כל מיתות חמורות ולמה לי קרא למיתות חמורות אצל למיתות קלות ודאי צריך קרא ומשני דאיצטרין תרי קראי למיתות חמורות חד לדרך עלייה שלא ניתן שגגתו לכפרה כלל וחד לדרך ירידה שניתן שגגתו לכפרה על ידי גלות קשה להצ"ח דמאי איצטרין קרא לחייבי מיתות קלות כגון עבודת כוכבים ושבת ועריות דמה שייך שם כופר למי"ד כופר היינו דמי צוק ומירך דרבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה דאמר צפרק שור שגגה ד' וה' (צ"ק דף מ.) ונתן פדיון נפשו דמי מויק:

הני

מסורת הש"ס

(א) צ"ק פג. (ב) ונפקא לן מתנא דכי חזקיה דלא חילקת צין שוגג למזיד למאי דס"ד השתא דצעי למומר קרא לא תשקול מיניה ממונא ומחייביה: תי"ן, (א) סוטה מז. (ד) סנהדרין נב. (ס) שם ודף מה. פסחים עה. נצ"ק נא. סוטה ח: (י) ערכין ו. (י) שמות כא, (ח) נצמדבר לה, (ט) וועיט' חוס' לעיל לב. ד"ה ואין, (י) ס"ח ליכתוב וגם צעליו יומת ותו לא, (צ) תי"י כ"י,

—❧—

תורה אור השלם

- ↑ ולא תקחו כפר לנפש רצח אשר הוא קָשֶׁע למוֹת כי מוֹת יִמּוּת. במדבר לה לא
- ↑ ולא תקחו כפר לנֶפֶשׁ אֶל עֵיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לִשְׁבֹּת בְּאֶרֶץ עַד מוֹת הַבְּהֵן. במדבר לה לב
- ↑ ולא תחניפו את הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הָאָרֶץ הִוא יְחִנֶּף אֶת הָאָרֶץ וְלֹאֲרֹץ לֹא יִכְפֹּר לָכֵם אֲשֶׁר שָׁפַךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדַם שָׁפָכוֹ:
- ↑ וְאֵתָה תִּבְעֵר בְּרָדָם הַקִּץ מִקֶּרְבָּךְ כִּי תַעֲשֶׂה וְהִשּׁוּר בְּעֵינֶיךָ יִי:
- ↑ לא תִּקֵּם וְלֹא תִטּוֹר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאֶהְבֹּת לְרִשָּׁף בְּחוּף אֵנִי יִי:
- ↑ כֹּל חָרֵם אֲשֶׁר יִתְּרֹם מִן הָאָדָם לֹא יִפְדֶּה מוֹת יוֹמָת:
- ↑ אִם בְּפֶר יוֹשֶׁת עָלָיו וְנָתַן פְּדִין נַפְשׁוֹ כִּבְלֹ אֲשֶׁר יוֹשֶׁת עָלָיו:
- ↑ שמות כא ל